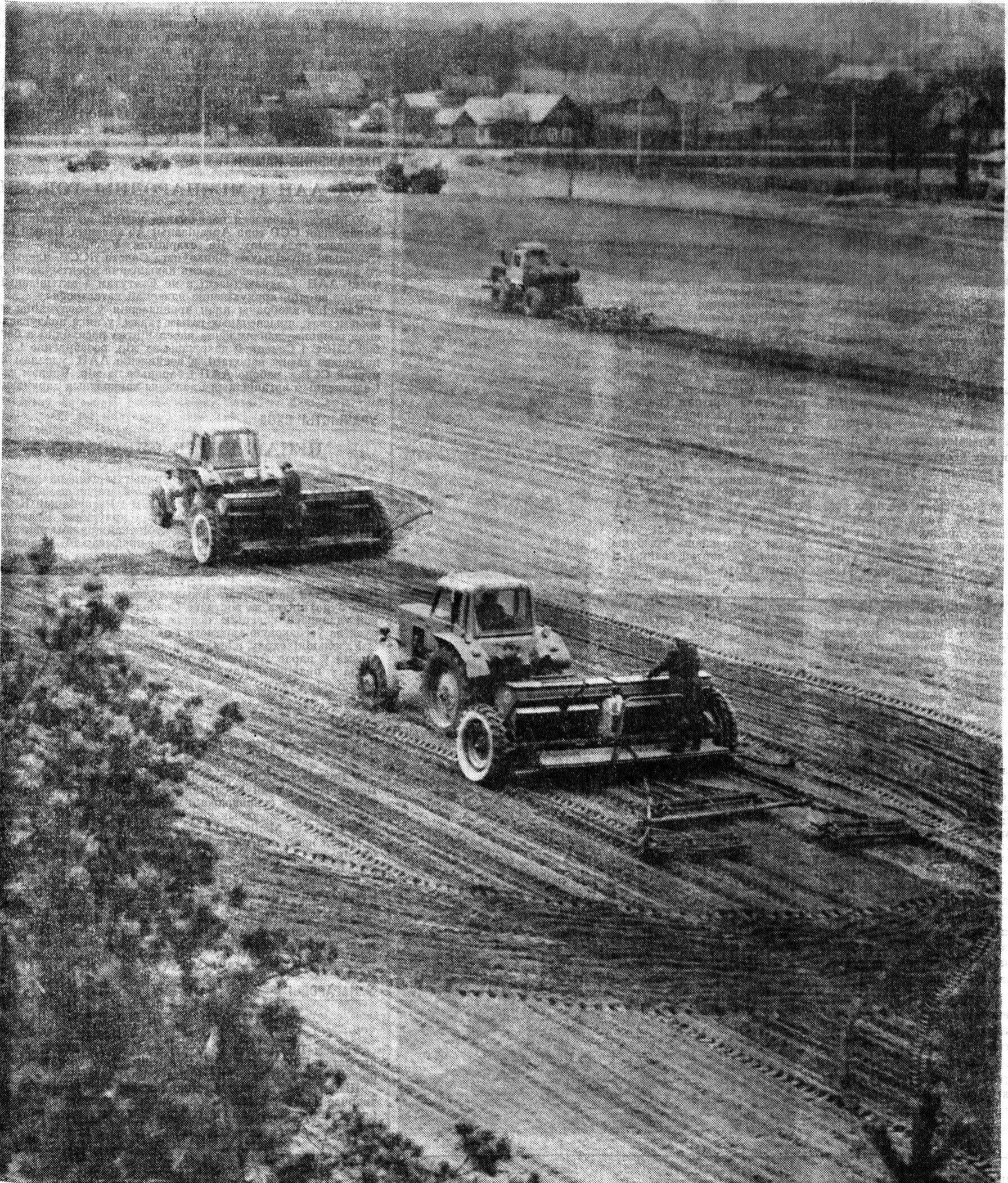

Голас Радзімы

№ 19 (1901)
9 мая 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

На Беларусі стаяць цёплыя веснавыя дні. Абудзілася прырода, ярка-блакітныя дываны пралесак услалі лясныя паляны, прабіваецца да сонца сон-трава. Высока ў небе кружаць буслы.

У вёсцы вясна — час вялікіх клопатаў земляробаў. Пасяўныя плошчы займаюць у Беларусі 5 мільёнаў 700 тысяч гектараў. Працы многа. Таму, не марнуючы час, як толькі сышоў з палёў снег і трохі падсохла зямля, у калгасах і саўгасах рэспублікі пачалася сяўба. Першымі да яе прыступілі гаспадаркі Брэстчыны. Цяпер ужо палявыя работы ідуць ва ўсіх абласцях. Поўны светлавы дзень працуюць на палях механізатары. Работа арганізавана ў дзве змены. Раённыя службы сервісу дастаўляюць у поле гарачыя абеды. Сельскія працаўнікі разумеюць: прамаўдзіш увесну — восенню недабярэш ураджая. Сяўба яравых збожжавых культур ужо завершана ва ўсіх гаспадарках рэспублікі. Засеяна таксама большая частка плошчаў, адведзеных пад лён і цукровыя буракі. Цвітуць чаромха і груша—вяскоўцы пачалі садзіць бульбу. А трохі пазней, калі добра прагрэецца зямля і мінуе пагроза веснавых замарзкаў, надыдзе час садзіць гародніну.

НА ЗДЫМКУ: сяўба ў саўгасе «Буйнавічы» Лельчыцкага раёна Гомельскай вобласці. Фота І. ЮДАША.

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

ПЕРША МАЙ

Першае мая. Дзень пралетарскай салідарнасці народаў планеты. Свята міру і працы.

У кожным куточку нашай вялікай Радзімы—ад Брэста да Уладзівастока—яно пачалося з песні. Разам з намі яго святкавала ўсё прагрэсіўнае чалавецтва свету.

У Маскве, у сталіцах саюзных рэспублік, у вялікіх і малых гарадах і вёсках Саветскага Саюза адбыліся святочныя дэманстрацыі і народныя гуляні. Людзі выйшлі на вуліцы пад лозунгамі, якія заклікаюць да міру, працы, братэрства і роўнасці. На першамайскія ўрачыстасці ў Маскву прыбылі шматлікія замежныя госці: дэлегацыі прафсаюзаў і рабочага руху больш чым са ста краін усёй кантынентаў, Сусветнай федэрацыі прафсаюзаў, іншых міжнародных арганізацый, барацьбіты за мір і дружбу паміж народамі.

Сорак гадоў назад Першамай—сімвал вясны і надзей—стаў прадвеснікам Вялікай Перамогі. Два святы зліваліся ў адно. Упершыню за доўгія гады савецкія людзі зноў сустрэліся тады на Краснай плошчы напярэдадні ўжо зусім блізкага канца вайны: баі ішлі ў самым логаве фашысцкага зверга. А ў Маскве напярэдадні была адменена святломаскіроўка, якая працягвалася 1408 начэй, расчахлілі крамлёўскія зоркі, якія зноў заззялі над Радзімай.

У дзень сёлетняга свята савецкія людзі, занятыя стваральнай працай, зведваюць асаблівае пачуццё горадасці ад усведамлення таго, што краіна, цвёрда ідучы ланінінскім курсам міру, адстойваючы яго, 40 гадоў жыве пад мірным небам.

Тэма міру была галоўнай і ў першамайскім убранні беларускай сталіцы. Незвычайна прыгожая і ўрачыстая плошча імя Леніна на традыцыйна стала цэнтрам свята. З выдатным настроем сабраліся мінчане на дэманстрацыю. Усюды ўсмешкі, песні, музыка. 75 сцяганосцаў пачалі святочнае шэсце. Усю шырыню Ленінскага праспекта запоўніў працоўны Мінск. Наперадзе крочаць рабочыя, якія дамагліся найлепшых вынікаў у вытворчасці. Авацыямі сустракаюць трыбуны ветэранаў партыі, вайны і працы. Ідуць трактарабудаўнікі і транспартнікі, метрабудаўцы і энергетыкі, станкабудаўнікі і хлебнікі, медыкі і настаўнікі, студэнты і школьнікі...

...Пакуль працягвалася першамайскае шэсце мінчан, ні на хвіліну не спыняліся турбіны электрастанцый, варылася сталь, на палях ішла сляба, па тысячакіламетровых магістралях імчаліся палезы з грузамі, патрэбнымі краіне. Горад, рэспубліка, уся наша неабсяжная краіна

працягвалі працаваць. У імя міру, у імя шчасця савецкіх людзей.

НА ЗДЫМКАХ: дэманстрацыя працоўных у Мінску.

МІЖНАРОДНЫЯ ПРЭМІІ

ЗА УМАЦАВАННЕ МІРУ ПАМІЖ НАРОДАМІ

У Маскве пад старшынствам акадэміка М. Блахіна адбылося пасяджэнне Камітэта па міжнародных Ленінскіх прэміях «За ўмацаванне міру паміж народамі».

За выдатныя заслугі ў барацьбе за захаванне і ўмацаванне міру міжнародныя Ленінскія прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі» былі прысуджаны: Індзіры Гандзі—дзяржаўнай і грамадскай дзяячцы, прэм'ер-міністра Індыі (пасмяротна); Нгуен

Хыу Тхо—намесніку Старшыні Дзяржаўнага Сацыялістычнага Рэспублікі В'етнам, старшыні Нацыянальнага сходу СРВ; Іозефу Веберу—палітычнаму і грамадскаму дзеячу з ФРГ; Жану-Мары Легэ—прэзідэнту Сусветнай федэрацыі навуковых работнікаў, прафесару, грамадскаму дзеячу з Францыі; Луісу Відалесу—калумбійскаму паэту, пісьменніку, грамадскаму дзеячу; Еве Пальмер—грамадскай дзяячцы са Швецыі.

СУСТРЭЧА У ВАРШАВЕ

У Варшаве адбылася сустрэча вышэйшых партыйных і дзяржаўных дзеячаў краін—удзельніц Варшаўскага Дагавора. У ёй прынялі ўдзел дэлегацыі Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Польшчы, Румыніі, Саветскага Саюза і Чэхаславакіі. Дэлегацыю СССР узначальваў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў.

Удзельнікі сустрэчы разгледзелі пытанне аб прадоўжэнні тэрміну дзеяння Дагавора аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе, заключанага ў Варшаве 14 мая 1955 года, і падпісалі пратакол аб прадоўжэнні дагавора на наступныя 20 гадоў з далейшай пралагнацыйай яшчэ на 10 гадоў. Яны абмяняліся таксама думкамі па актуальных праблемах еўрапейскай і сусветнай палітыкі.

У Варшаве быў наладжаны прыём у гонар удзельнікаў сустрэчы. З прамовай на ім выступіў Першы сакратар ЦК ПАРП, Старшыня Савета Міністраў ПНР В. Ярузельскі. Ад імя дэлегацыі, якія прымалі ўдзел у сустрэчы, выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў.

ПАСЯДЖЭННЕ КАМІСІІ

ГОД ААН І МІЖНАРОДНЫ ГОД МІРУ

У Мінску адбылося пасяджэнне камісіі па правядзенню ў Беларускай ССР года Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і Міжнароднага года міру. Яе старшыня У. Мікуліч—намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, члены камісіі падкрэслівалі неабходнасць павышэння эфектыўнасці дзейнасці ААН у адпаведнасці з яе Статутам і актывізацыі барацьбы за мір, прадухіленне ядзернай катастрофы.

Камісіяй адобраны план правядзення ў рэспубліцы мерапрыемстваў, прысвечаных гэтым гадам, у якім прадугледжваецца шырокае азнаямленне насельніцтва рэспублікі з барацьбой КПСС і Саветскай дзяржавы за мір, разбраенне і супрацоўніцтва паміж народамі, з дзейнасцю ААН, удзелам Беларускай ССР у рабоце ААН і барацьбе за мір. Членам камісіі і адпаведным арганізацыям дадзены канкрэтныя даручэнні.

УРАЧЫСТЫ СХОД

НЕПАРУШНАЕ СЯБРОЎСТВА

У Доме літаратара адбыўся ўрачысты сход прадстаўнікоў працоўных Мінска, прысвечаны 25-й гадавіне аднаўлення дыпламатычных адносін паміж СССР і Рэспублікай Куба.

Даклад зрабіў намеснік старшыні праўлення Беларускага аддзялення Таварыства савецка-кубінскай дружбы рэктар Мінскай вышэйшай партыйнай школы прафесар М. Пахомаў.

На сходзе выступіў прадстаўнік зямляцтва кубінскіх студэнтаў, якія навучаюцца ў Мінску, Хесус Эрнандас Арыас. Ён падкрэсліў важнае значэнне супрацоўніцтва з Савецкім Саюзам для паспяховага ажыццяўлення планаў сацыялістычнага будаўніцтва на востраве Свабоды, выказаў словы глыбокай удзячнасці савецкім людзям, у тым ліку працоўным Беларусі, за ўсебаковую дапамогу і падтрымку кубінскаму народу.

Удзельнікі сходу аднадушна прынялі тэкст прывітальнага пісьма ў адрас Асацыяцыі кубіна-савецкай дружбы і яе філіяла ў правінцыі Камагуэй, з якой Беларусь падтрымлівае сяброўскія сувязі.

ВІЗІТЫ

ПАСОЛ ІТАЛІІ У БЕЛАРУСІ

У Беларускай ССР знаходзіўся Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Італьянскай Рэспублікі ў СССР Джавані Мільуола. У паездцы яго суправаджалі ваенна-паветраны аташэ палкоўнік Н. Так'е і загадчык консульскага аддзела пасольства Італіі ў СССР Л. Маціёла.

Пасол наўвесь візіт старшыні Мінскага гарвыканкома В. Пячэнікаву і наведаў мемарыяльны комплекс «Хатынь», дзе ўсклаў вянок да Вечнага агню.

Д. Мільуола зрабіў паездку ў горад Глыбокае і з выпадку свята Італіі—Дня вызваленчага красавіцкага паўстання 1945 года—усклаў вянок на могілках ва ўрочышчы «Барок», дзе разам з савецкімі грамадзянамі—ахвярамі нацызму—пахаваны расстраляныя гітлераўцамі італьянцы, якія адмовіліся ў гады другой сусветнай вайны ваяваць у баку фашысцкай Германіі.

УЗНАГАРОДЫ

ОРДЭН АРТЫСТЦЫ

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР народная артыстка Беларускай ССР Стафія Станюта ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Шмат роляў у тэатры і кіно сыграла С. Станюта за доўгае творчае жыццё. Высокай узнагароды, як гаворыцца ва Указе, яна ўдастоена за вялікія заслугі ў галіне тэатральнага мастацтва.

СВЯТА ДРУЖБЫ

НА БЕРАГАХ ЖЭВЕДЫ

Свята дружбы, прысвечанае 40-годдзю Вялікай Перамогі, прайшло на берагах невялікай рэчкі Жэведа, дзе сыходзіцца землі трох братніх рэспублік—Расіі, Украіны і Беларусі. Сюды, да манумента дружбы народаў, з'ехаліся тысячы пасланцоў трох абласцей-суседзяў—Бранскай, Чарнігаўскай і Гомельскай.

Ветэраны вайны і працы падзяліліся ўспамінамі аб тым, як у партызанскіх атрадах, якія дзейнічалі ў гэтых мясцінах, рускія, украінцы, беларусы, прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей плячо ў плячо змагаліся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, як сумеснымі намаганнямі аднаўлялі разбураную вайной гаспадарку.

У парку Дружбы была закладзена аляя ў гонар 40-годдзя Перамогі.

АХОВА ПРАВОЎ САВЕЦКАГА ЧАЛАВЕКА

Ў СФЕРЫ ВЫТВОРЧАСЦІ

ЯК ВЫРАШАЮЦА КАНФЛІКТЫ

Залішчык ліцейнага цэха Мінскага маторнага завода Казімір Шапель падаў заяву на звальненне. Пасля гэтага ён павінен быў адпрацаваць, калі ў прадпрыемства ёсць такая патрэба, два месяцы. Аднак начальнік цэха, палічыўшы прычыну звальнення ўважлівай, адразу ж падпісаў заяву, якую затым перадалі ў аддзел кадраў завода. Начальнік цэха не парушыў працоўнага заканадаўства, падпіс яго меў сілу, і аддзел кадраў заставаўся толькі гэта зацвердзіць.

З наступнага дня Казімір Шапель не выходзіў на працу. А вось у аддзеле кадраў да заявы аднесліся няўважліва.

Проз тры тыдні рабочы прыйшоў за працоўнай кніжкай, каб у той жа дзень аднесці яе на другое прадпрыемства, куды ён уладкоўваўся. І тут высветлілася, што аддзел кадраў яшчэ не аформіў звальненне загадам па заводу. Для Шапеля гэта азначала, што пры ўладкаванні на новую працу ён губляў бесперапынны стаж, які мае немалое значэнне пры вызначэнні велічыні пенсіі па дасягненні 60-гадовага ўзросту. У такім выпадку пенсія будзе меншай, чым пры выпрацоўцы бесперапыннага стажу. Здавалася, у Казіміра Шапеля няма ніякіх шанцаў на поспех.

— Можна так бы і было, каб не існавала арганізацыя, якія стаяць на варце аховы правоў чалавека на вытворчасці. Ён ведаў, што на заводзе дзейнічае камісія па працоўных спрэчках...

«Карэспандэнцкая сцэжка прывяла мяне на той самы завод, на якім адбывалася гісторыя з Казімірам Шапелем. Я сустрэўся ў той дзень з намеснікам старшыні прафсаюзнага камітэта Уладзімірам Буршам. Уладзімір Бурш, пяцідзесяцігадовы чалавек, вельмі ветліва прыняў мяне ў прасторым рабочым кабінце, адметнасцю якога былі паліцы з кнігамі, сярод якіх і тыя, што ўваходзяць у «Бібліятэчку прафсаюзнага актывіста».

— Вас цікавяць камісіі па працоўных спрэчках? — Мой субяседнік, па ўсім відаць, чалавек дзелавіты і не любіць губляць каштоўныя хвіліны на лішняю ўступную размову, характэрную для першага знаёмства.

— Камісія, якая дзейнічае на вашым прадпрыемстве...

— На нашым прадпрыемстве некалькі камісій, — удакладняе намеснік старшыні прафсаюзнага камітэта. Згодна з «Кодэксам законаў аб працы Беларускай ССР» у нас існуе заводская камісія па працоўных спрэчках, такія ж камісіі створаны ў кожным цэху.

Я прашу Уладзіміра Віктаравіча раскажаць, па якому прынцыпу яны ствараюцца. І, увогуле, навошта? Якія іх функцыі?

— Камісіі разглядаюць спрэчкі паміж работнікамі і адміністрацыяй па пытаннях аб выкананні ўстаноўленых заканадаўствам або дагаворам умоў працы. Колькасць прадстаўнікоў ад кожнага боку павінна быць роўнай і ўстанавліваецца па згодзе паміж камітэтам і адміністрацыяй. У склад камісіі можа ўваходзіць старшыня прафсаюзнага камітэта, а ў якасці прадстаўніка адміністрацыі — сам кіраўнік. Цэхавыя камісіі дзейнічаюць на той жа аснове, што і агульназаводская. Бакамі ў іх з'яўляюцца цэхавы камітэт і адміністрацыя цэха. Камісія па працоўных спрэчках можа праводзіць свае пасяджэнні і ў

няпоўным складзе. Неабходна толькі, каб у пасяджэнні ўдзельнічала роўная колькасць яе членаў з абодвух бакоў. Камісіі не маюць пастаяннага старшыні і сакратара. Іх абавязкі выконваюцца па чарзе прадстаўнікамі прафсаюзнага камітэта і адміністрацыі. Заводская камісія разглядае справы па вуснай або пісьмовай заяве работніка ў 10-дзённы тэрмін. Для цэхавай — гэты тэрмін скарачаецца да 5 дзён.

Наша размова прыняла, так мне здалася, цікавы кірунак, і я рыхтую «правакацыйнае» пытанне для Уладзіміра Бурша.

— А калі бакі ў ходзе вырашэння нейкага спрэчнага пытання не прыйшлі да згоды? Такое ж магчыма: прадстаўнікі прафсаюзнага камітэта абарняюць работніка, а прадстаўнікам адміністрацыі здаецца, што праўда за імі.

— Калі бакі камісіі не прыходзяць да згоды, то работнік мае права перадаць сваё пытанне на разгляд прафсаюзнаму камітэту. Калі ж і там яно не вырашыцца, можна звярнуцца з заявай у раённы або гарадскі суд, які і з'яўляецца апошняй інстанцыяй у вырашэнні спрэчак паміж работнікамі і адміністрацыяй.

— Раскажыце больш падрабязна пра дзейнасць вашай заводскай камісіі. З якімі канкрэтнымі спрэчнымі пытаннямі паміж работнікамі і адміністрацыяй ёй даводзіцца сутыкацца?

Уладзімір Бурш лічыць, што лепш адказаць на гэтае пытанне зможа член камісіі ад прафсаюзнага камітэта. Ён набірае нумар па ўнутрызаводскім тэлефоне і выклікае Рыгора Карала, з якім я і знаёмлюся праз некалькі хвілін.

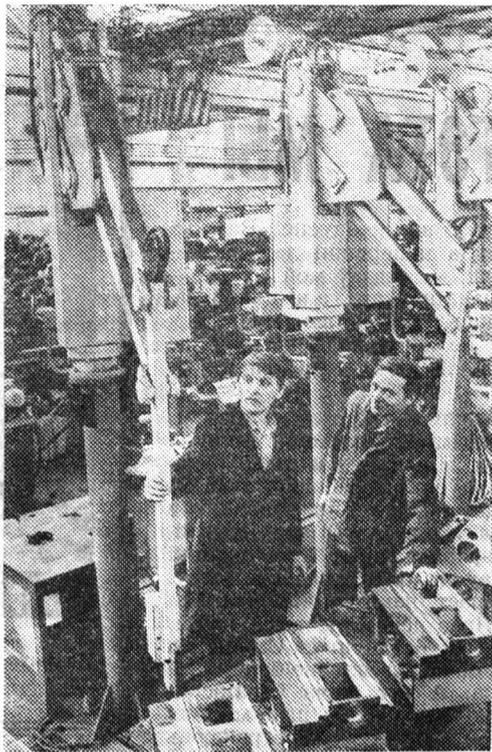
Рыгор Кароль — плавільшчык ліцейнага цэха. Яму 63 гады, працуючы пенсіянер. Тры апошнія гады з'яўляецца членам заводскай камісіі па працоўных спрэчках.

Ён раскажае, што за гэты час дзавалося ў складзе камісіі разабраць каля сарака спраў, гэта значыць у год разглядаецца каля 13 спрэчак.

Звычайна такая ж колькасць пытанняў разглядаецца і цэхавымі камісіямі. Канфліктныя сітуацыі паміж работнікамі і адміністрацыяй бываюць самыя розныя... У асноўным матэрыяльныя, калі работнік не згодзен з адміністрацыяй у памеры атрыманага заробку або прэміі. Але бываюць і заявы ад работнікаў, якія просяць разгледзець законнасць ужывання адміністрацыяй той ці іншай меры дысцыплінарнага ўздзеяння. Скажу вам шчыра, гаворыць Рыгор Кароль, што каля 90 працэнтаў спрэчных пытанняў камісія вырашае на карысць работнікаў нашага завода, якія звяртаюцца да нас за дапамогай. Справа ў тым, што яшчэ не ўсе кіраўнікі завода цвёрда ведаюць мяжу сваёй улады, і таму дзейнасць камісій накіравана на абарону правоў работнікаў.

...Камісія па працоўных спрэчках маторнага завода дапамагла Казіміру Шапелю. Ён захаваў бесперапынны стаж працы. Халатныя адносіны да выканання абавязкаў службовых асоб з аддзела кадраў мелі сваё лагічнае завяршэнне. Начальнік аддзела атрымаў строгу вымову. І ва ўсякім разе ніяк не адбіліся на далейшым лёсе Казіміра Шапеля, не сталі падставай для з'яўлення ў яго сумненняў і няўпэўненасці ў справядлівасці рашэнняў заводскага калектыву.

Міхась СТЕЛЬМАК.

Намнога аблягчаюць працу рабочых маніпулятары для ўстаноўкі цяжкіх дэталей на заточныя і плоскашліфавальныя станкі. Механічныя памочнікі, якія паўтараюць рух чалавечых рук, хутка і дакладна выконваюць працаёмкія аперацыі. Выпуск гэтых канструкцый асвоены на Віцебскім заводзе заточных станкоў. Канструктары прадпрыемства стварылі таксама першы ў стан-

кабудаванні рэспублікі прамысловыя робот з лікавым праграмным кіраваннем. Ужо выраблены эксперыментальны ўзор гэтай машыны з электронным «мозгам». Аператар, роля якога зводзіцца да «навучання» робата, не ўмешваецца ў яго дзеянні, а толькі назірае, як механічныя «рукі» адшукваюць сярод мноства рознастайных дэталей патрэбную, падносяць яе да станка, а за-

тым, пасля апрацоўкі, здымаюць і ставяць у пэўнае месца.

НА ЗДЫМКАХ: начальнік канструктарскага бюро завода Уладзімір СІТАЎ; на ўчастку зборкі маніпулятару тэхнолаг Сяргей ШЫЦІКАЎ (злева) і слесар-зборшчык Уладзімір ВІТКОЎСКІ рыхтуюць да здачы гатовую прадукцыю.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

ПІСЬМЫ ЗБЛІЗКУ

ЗЫСЛАЎ ЧАКАЎ САМАЛЁТЫ

Востраў Зыслаў... Дарэмна шукаць яго на картах. Не ўпамінаецца пра яго і ў падручніках па географіі. Тым не менш сорак з лішнім гадоў назад каардынаты вострава добра ведалі савецкія лётчыкі, каму даводзілася лятаць за лінію фронту да беларускіх партызан.

Ужо больш трох гаўдзін машына імчала нас ад Мінска на поўдзень вобласці. За шклом мільгалі заснежаныя палі. Усё бліжэй да іх падступалі сасновыя бары. А неўзабаве і зусім шчыльная сцяна прыпарушанага снегам лесу заціснула дарогу з абодвух бакоў.

Здаду застаўся раённы гарадок Любань. Перад паказальнікам «Загалле» звачваем у бок. Пачынаецца сапраўднае Палессе. Сёння тут мала што нагадвае аб ранейшых балотах. Цяпер на іх месцы раскінуліся палі саўгасаў «Загаліскі» і «Гарадзяцкі». А вось і сам Зыслаў, — невялікае ўзвышша, парослае маладым сасонікам і хмызняком.

Заснежаныя палі на месцы былых балот ды аддалены грэбень цёмнага лесу выдзялялі Зыслаў у акрузе. Далей у вочы кінулася адзінокая скульптурная фігура чалавека, што схліўся ў жалобе над брацкімі магіламі, побач — партызанскія зямлянкі. Крыху паводдаль — стэла, якую вячае трохлопасцевы вінт. Усё гэта мемарыяльны комплекс, створаны ў 1969 годзе.

У гады мінулай вайны тут дзейнічаў Мінскі падпольны абласны камітэт Кампартыі Беларусі, — назвала старшы навуковы супрацоўнік Любанскага музея народнай славы Лідзія Корбут. — Адсюль вылося кіраўніцтва і каардынацыя баявымі дзеяннямі народных партызанскіх газет і лістоўкі, працавала школа, у якой вучыў дзяцей Афанасій Крулгень, цяпер заслужаны настаўнік рэспублікі. Па добрай традыцыі і сёння першы ўрок кожнага навучальнага

года — урок мужнасці ў памяць пра барацьбітоў за свабоду — вучні Загальскай сярэдняй школы праводзяць на востраве Зыслаў...

Нялёгка даводзілася партызанам у тыле ворага, але Вялікая Зямля помніла пра сваіх герояў. У партызанскія зоны пачалі лятаць савецкія самалёты і скідаць боепрыпасы, узбраенне, медыкаменты. Аднак «гасцінцы» не заўсёды траплялі ў цэль. Навокал жа густыя лясы і непраходныя балоты, таму шукаць грузы было няпроста. З цягам часу такая сувязь не магла поўнацю задаволіць патрэбы партызанскіх атрадаў. Неабходны былі капітальны аэрадром для прыёму самалётаў. Але дзе яго ўзяць сярод лясоў?..

У гэтых мясцінах і сёння жыве ўдзельнік партызанскага руху Сцяпан Карнеёў. Яшчэ да вайны калгаснікі навакольных вёсак выбралі яго старшынёй сельскага Савета. Калі ў родны край прыйшоў вораг, Карнеёў сабраў сваіх землякоў, хто мог трымаць зброю, і павёў у лес, у партызанскі атрад А. Далідовіча, які дзейнічаў на поўдні Міншчыны.

Аб многім нагадваюць цяпер Сцяпану Тамашавічу лясы Палесся. Асабліва дарагія ўспаміны аб стварэнні партызанскага аэрадрома.

— Ровнымі былі прапаны, — успамінае С. Карнеёў. — Але трэба было ўлічваць, што лясы вакол поўныя фашыстаў. Таму мы не мелі права падвргаць рызыцы нашых лётчыкаў. Тады Герасім Гальчэня прапанаваў агледзець прысаны востраў, які быў сярод балот. Парослы густой травой, безразніком і арэшнікам, гэты кавалачак сушы быў мала прыкметны збоку. У нашым атрадзе быў свой лётчык — Павел Апанасенка. Ён ўжо ваяваў у паветраных баях з фашыстамі, быў паранены, трапіў у палон, але ўдалося збегчы з лагера. Ён і атрымаў заданне камандавання стварыць аэрадром.

Пасля агляду паляны і самога вострава Павел Апа-

сенка вызначыў аб'ём неабходных работ. А зрабіць трэба было нямала: засыпаць балоцістыя нізіны, зрэзаць узгоркі, загаціць падыход да паляны. Але асаблівыя клопаты прычынілі зараснікі арэшніка і тоўстыя сосны. Па-першае, працаваць даводзілася, каб не бачыў і не чуў вораг, а па-другое, каб падрыхтаваць пляцоўкі за кароткі тэрмін, патрэбны былі значныя сілы.

З баявых атрадаў адразу вылучылі сто чалавек, якія прыняліся за выкарчоўку. Але за асноўнай дапамогай партызаны звярнуліся да насельніцтва. І, нягледзячы на смяротную небяспеку, якая пагражала за садзейнічанне партызанам, людзі адгукнуліся на партызанскі заклік. З вёсак Старасекі, Загалле, Альбінск, Ніжын, Калінаўка і іншых прыйшлі хто з рыдлёўкай, хто з сякерай, а хто і каня прывёў.

Тым часам у навакольных вострава Зыслаў партызаны вялі жорсткія баі супраць фашысцкіх карнікаў. За два тыдні пляцоўка будучага аэрадрома была расчышчана. Яе выраўнялі, адсыпалі, дзе трэба, шчэбенем і ўтрамбавалі. Да канца жніўня аэрадром быў гатовы.

І вось у ноч з 21 на 22 верасня 1942 года на Зыслаўскі партызанскі аэрадром прыземліўся першы самалёт з Вялікай зямлі. Гэта быў лёгкі, цяхадны самалёт По-2. Так пачаліся рэгулярныя рэйсы да партызан. Калі самалётаў не было, на аэрадроме «вырастаў» звычайны лес, і зверну практычна немагчыма было нічога заўважыць. Непадалеку былі пабудаваны зямлянкі для абслугоўваючага персанала і раненых байцоў, якіх адпраўлялі ў тыл.

Затым аэрадромам вострава Зыслаў паспяхова карысталіся партызаны Украіны, Літвы і польскія патрыёты, якія змагаліся супраць фашыстаў.

Аэрадром дзейнічаў аж да вызвалення мясцовасці савецкімі войскамі.

Мікалай ІНІН.

пішуць землякі

ЯК БАЧЫМ УСЁ ГЭТА МЫ

Дарагая, заўсёды любімая наша вялікая Радзіма! Дарагія работнікі рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»! Перш за ўсё віншваем вас з Міжнародным днём салідарнасці працоўных 1-е Мая і з вялікім святам нашай Радзімы і ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва—40-годдзем Перамогі над ворагамі міру і прагрэсу—гітлераўскім фашызмам. Жадаем усім людзям нашай Радзімы добрага здароўя і самых выдатных працоўных поспехаў.

Мінула сорак мірных год пасля другой сусветнай вайны. Але мірнымі яны былі толькі для народаў Еўропы, таму што на ўсёй планеце, па сутнасці, пакуль яшчэ не было ніводнага дня, які з поўным правам можна было б назваць мірным. Кожны дзень прыносіць новыя ахвяры феадалізму, капіталізму, імперыялізму і неафашызму, якія да сёння захаваліся і якія падтрымліваюцца хвалёнай, так званай, справядлівай буржуазнай дэмакратыяй Злучаных Штатаў Амерыкі. Практычна ні адно кровапраліцце не абходзіцца сёння без іх прамога ці ўскоснага ўдзелу, няхай гэта будзе ў Цэнтральнай ці Паўднёвай Амерыцы, на Арабскім Усходзе ці ў Інданезіі. Гул гармат на зямлі не спыняецца. І цяпер да гэтага голасу вайны можа дадацца новы—шыцённе і дзікі віск ракет, якія могуць адным ударам знішчыць мільёны жыццяў. Мы не павінны дапусціць, каб гэта здарылася, не павінны даць магчымасць вар'ятам знішчыць жыццё на зямлі. І мы ганарымся тым, што наша Радзіма заўсёды выступала і выступае за мір на планеце, за справядлівасць, на баку прыгнечаных, якія змагаюцца за сваю свабоду.

Шмат самых розных войнаў даялася пераможцаў нашай Радзіме. Многія марылі заваяваць яе прасторы, а народ ператварыў у рабў. Але ўсякі раз гэтыя мары, хоць і падмацаваныя вялікай і жорсткай сілай, разбіваліся аб сцяну народнага патрыятызму, аб аднадушнае імкненне кожнага чалавека і ўсяго народа адстаяць сваю свабоду і незалежнасць. На жаль, гэтыя ўрокі не пайшлі на карысць ахвотнікам пажывіцца на чужой зямлі. Вар'ят фюрэр зноў спрабаваў скарыць Расію. Нават сёння, праз сорак год, мы вельмі добра помнім усе падзеі таго суромага часу, за якімі сачылі і якія ўсім сэрцам перажывалі разам з вамі, хоць і знаходзіліся далёка. Такой вайны яшчэ не была ў гісторыі чалавецтва. Гітлера песпіла, узбройвала і штурхала на Усход уся сусветная рэакцыя. Яна хацела раз і назаўсёды знішчыць нечэлавечныя новы сацыяльны лад, які потым і крывёю заваявалі, пабудавалі і адстаялі народы нашай сацыялістычнай Радзімы. Фюрэр выношваў мару аб сусветным панаванні. Да яе ажыццяўлення ён прыступіў адразу пасля прыходу да ўлады ў 1933 годзе. «Новы парадак» быў устаноўлены спачатку ў самой Германіі, а затым у кожнай новай краіне, захопленай варварами дваццатага стагоддзя. Да дня нападу на Савецкі Саюз на фашысцкую Германію працавала эканоміка ўсёй Заходняй Еўропы. Як грыбы, раслі канцлагеры, будаваліся аўтаматычныя газавыя камеры і крэматыоры—гіганцкая індустрыя смерці, якой, па задуме яе стваральнікаў, намячалася працаваць доўгія гады.

Раніцай 22-га чэрвеня 1941 года каварны вораг абрушыў свой удар на нашу Радзіму. Па ўсёй заходняй граніцы загрымелі тысячы гармат, неба пацягнула ад варожых самалётаў, запалалі мірныя гарады і вёскі, гінулі людзі. Мы даведаліся пра гэта толькі на наступны дзень раніцай. У той час у нас яшчэ не было ні тэлефона, ні радыё, а нашу газету «Канадскі гудок» урад часова закрыў. Скажаў нам аб нападзе Германіі на нашу Радзіму сусед. Ён, як і мы, быў родам з Беларусі, з-пад Жабінкі. Яшчэ пры цары ён служыў у жандармерыі і, напэўна, таму вызначаўся антыкамунізмам, спачатку ў шляхецкай Польшчы, а з 1925 года ў Канадзе. У нас былі толькі суседскія адносіны, астатняе ніяк не вязалася. Аднак пры сустрэчы ён паведаміў аб вайне са смуткам. Ад гэтай навіны я аж аслупянеў, спазмы сціснулі горла, і нейкі час я не мог вымавіць ні слова. Мы стаялі і абодва маўчалі. Потым я паўтарыў словы, сказаныя Аляксандрам Неўскім: «З мячом прыйшоў, ад мяча і загіне!» і дадаў:—

«А пра што ж вы шкадуеце? Вам жа не падабаецца цяперашні лад на Радзіме». «Так, — сказаў мой сусед. — Я доўга праклінаў яго, але цяпер пачынаю думаць, што памыляўся, і магчыма таму не хачу, каб маю родную зямлю ганьбілі боты арыйскай расы».

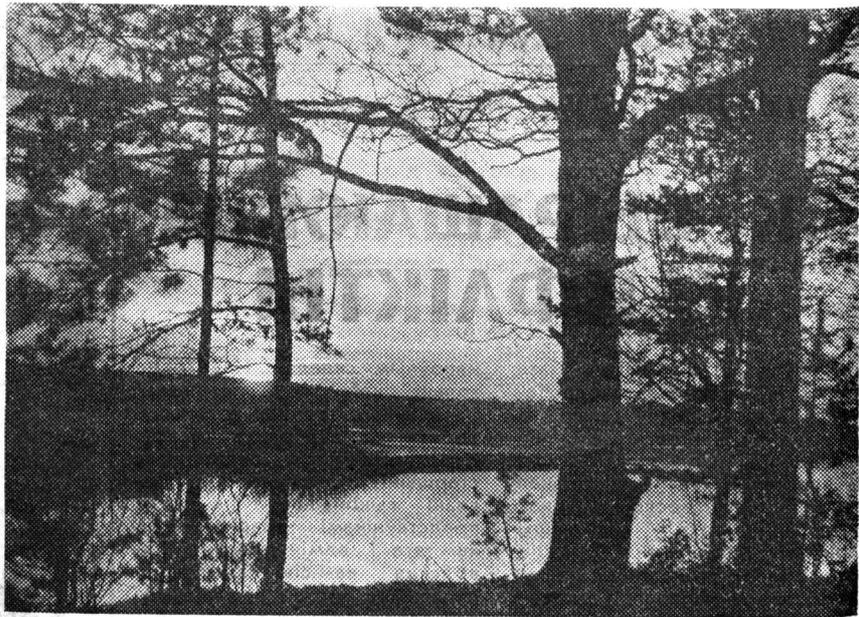
Мы разышліся. Потым я сустрэкаўся з многімі іншымі суайчыннікамі. І кожны з нас, у каго не было радыё, стараўся штодзённа любімі сродкамі даведвацца пра навіны з фронту. На жаль, доўгі час яны нікога не радалі, хіба што адзінкі адшчапенцаў ці прыціхлых нацыстаў. Пакінулі Брэст, пакінулі Кобрын, Баранавічы. Праз некаторы час, чуюм, пакінулі Мінск, баі ідуць за Смаленск. Кожнае такое паведамленне болей сціскала сэрца. А тут яшчэ ўкраінскія нацыяналісты, ведаючы, што мы можам гаварыць па-руску, сустракаюць нас такімі словамі насмешкі: «Ну як, пайшлі хлопчыкі?» Помню, было гэта ў рознічным магазіне Рамановіча. Але мы ім адказалі: «Так, — гаворым, — пайшлі. Але недалёкі той дзень, калі вашы бандыты-гітлераўцы будуць без штаноў бегчы назад, як бег 129 год назад Напалеон, які таксама, як і ваш вар'ят Гітлер, хацеў кіраваць светам». «Не, пане Мартынюк, — запырачыў Рамановіч. — Нямецкая армія гэта не напалеонаўская. У гэтай тэхніка якая! Яны ідуць хутка». «Ну, ну, паглядзім!»

На гэтым закончылася наша размова. А душа ўсё-такі балела. Хоць мы цвёрда верылі, што Савецкая Армія ў рэшце рэшт акажацца мацнейшай і што наш народ, які вядзе свяшчэнную, вызваленчую вайну, абараняе сваю Радзіму, свой дом, нельга перамагчы. Ён знойдзе ў сабе сілы і выйдзе пераможцам. Першымі прадвеснікамі перамогі сталі для нас паведамленні аб баях пад Смаленскам, дзе ўпершыню гітлераўскія планы маланкавай вайны пацярпелі крах. Другім, ужо зусім надзейным пацвярджэннем нашай праваты, стаў разгром гітлераўцаў пад Масквой. Затым пасля вялікай Сталінградскай бітвы, дзе немцы страцілі каля 700 тысяч чалавек толькі забітымі і раненымі, радасныя паведамленні ішлі адно за адным. Зноў чуліся знаёмыя назвы, але цяпер яны ўжо адзначалі пераможны шлях нашай арміі. І вось, нарэшце, доўгачаканая вестка: Вялікая Айчынная вайна савецкага народа закончылася поўным разграмом гітлераўскай Германіі. Савецкая Армія разграміла небывалую па сіле армію вермахта, сарвала чалавеканавісніцкія планы фашыстаў і тым самым выратавала жыцці мільёнаў людзей у розных краінах. Любы разумны чалавек зразумее, што гэта значыць.

Але ёсць яшчэ адзін жалобны і горкі вынік Вялікай Айчынай вайны. Народы нашай Радзімы страцілі 20 мільёнаў сваіх сыноў і дачок. А ўсяго вайна забрала пяцьдзесят мільёнаў жыццяў. У гэтую колькасць уваходзяць не толькі тыя, хто загінуў у баях, але і ахвяры фашысцкага генацыду—жанчыны, старыя, дзеці. Бабін Яр, Хатынь, Бухенвальд, Майданек і многія іншыя назвы будуць вечно напамінаць людзям аб жорсткасцях вайны. Гэта трэба ўлічваць, гэта трэба помніць. Фашысцкая армія была арміяй з абліччам і норавамі людаеда, які не лічыўся з жыццём іншых народаў. І справа тут не ў адным Гітлеры. Сама фашысцкая ідэалогія—гэта адмаўленне цывілізацыі, гэта кроў, смерць, разваліны, магільні, грабяжы чужых земляў і народаў.

Сёння, калі ваенная пагроза ўзмацняецца, калі Еўропу спрабуюць зноў ператварыць у плацдарм сусветнай вайны, цяпер ужо тэрмайдзернай, народам свету трэба часцей успамінаць падзеі і вынікі другой сусветнай вайны. І помніць загінуўшых герояў. Вечная ім слава! Дзень Перамогі, які народы нашай любімай Радзімы будуць святкаваць саракавы раз,—гэта і радасць, і слава, і жалоба, і напамінак аб тым, што агрэсараў, дзе б і пад якім відам яны ні з'яўляліся, трэба своечасова спыняць, што барацьба за мір—гэта барацьба за жыццё на нашай агульнай планеце, барацьба цывілізацыі супраць пяхорнай дзікасі.

Надзея і Рыгор МАРТЫНЮКІ.
Канада.

На зыходзе дня.

Фота Д. ДЗЯВОЙНЫ.

БЕЗ СОЦИАЛЬНЫХ БАРЬЕРОВ И РАСОВЫХ ДИСКРИМИНАЦИЙ

ИНОСТРАНЦЫ В СССР

Издвеле сложилось так, что иностранному гостю — особый почет и уважение. Такие традиции уходят корнями в народные обычаи гостеприимства, применительно к СССР — в славянские, кавказские, среднеазиатские...

Уважительному отношению к иностранцам способствует и сама природа советского общества, где отвергаются всякие социальные барьеры, дискриминация людей по национальным, расовым или каким-либо иным признакам. Это закреплено и юридически: статья 37 Конституции СССР гарантирует иностранцам «предусмотренные законом права и свободы», а принятый в 1981 году закон о правовом положении иностранных граждан устанавливает их равенство перед законом независимо от происхождения, социального и имущественного положения, расовой или национальной принадлежности, пола, образования, языка, отношения к религии, рода занятий и других обстоятельств.

Правила пребывания иностранцев в СССР построены на так называемом принципе национального режима. Это означает, что с момента пересечения советской границы они пользуются такими же правами и свободами, что и граждане СССР (если иное специально не оговорено в законодательстве). Исключения из прав носят естественный характер и аналогичны положениям, действующим в законодательстве других государств. Понятно, например, что иностранцы лишены права избирать и быть избранными в государственные органы, не несут обязанностей воинской службы и т. п.

Предоставляя иностранцам столь же широкий спектр прав и свобод, как и советским людям, советское законодательство содержит юридические гарантии их воплощения в жизнь. Так, постоянно живущие в СССР граждане других государств могут не только получить работу в учреждениях и на предприятиях, но и пользоваться всеми правами, предоставляемыми трудовым законодательством. На них полностью распространяются положения о социальном страховании, фонд которого состоит только из государственных средств, а также конституционное право на гарантированное получение жилья. Все иностранцы, как и советские граждане, имеют не формальное, а фактическое право на все виды образования и медицинского обслуживания (и то и другое в СССР бесплатно). Им гарантируется также свобода совести, неприкосновенность личности и жилища, право на обращение в суд и иные государственные органы для защиты их личных, имущественных, семейных и иных прав.

Именно в гарантиях осуществления прав состоит отличие советского законодательства от подобных норм

западных государств, которые регулируют главным образом вопросы проживания, передвижения иностранцев, а в остальном лишь формально декларируют те или иные права, не гарантируя их реализации на практике. В результате, например, тысячи и тысячи детей рабочих-иммигрантов в ФРГ, по западногерманским данным, не имеют возможности учиться, а иностранные рабочие в США — пользоваться социальным страхованием или пособиями по безработице.

Иностранцы могут предвигаться по территории СССР и сами выбирать себе место жительства. Здесь для них, однако, существует ряд ограничений, подобных тем, что действуют практически во всех других странах. Такие ограничения полностью соответствуют Международному пакту о гражданских и политических правах, который допускает ограничения, если это необходимо для обеспечения государственной безопасности, охраны общественного порядка, здоровья и нравственности населения, защиты прав и законных интересов граждан СССР и других лиц.

Точно так же, согласно международным нормам, правила въезда, выезда и транзитного проезда через территорию СССР регулируются его внутренним законодательством. Их нарушение влечет административную и лишь в злостных случаях уголовную ответственность.

Обычаи гостеприимства налагают определенные обязанности не только на хозяев, но и на гостей. Этому же принципу следуют и юридические нормы. Так, прибывающие в страну иностранцы обязаны прежде всего уважать Конституцию СССР и соблюдать советские законы. Поступающие так гости СССР имеют широкие возможности знакомиться с жизнью страны, беспрепятственно общаться с советскими людьми (здесь если и существует какой-либо барьер, то только языковой).

Ежегодно СССР посещают миллионы иностранцев со всех концов света. И если у некоторых из них и происходят конфликты с советским административным или уголовным правом, то лишь в случаях, от которых предостерегал своих читателей корреспондент лондонского еженедельника «Обсервер» Марк Фрэнкленд, который писал: «Меняйте валюту только в официальных банках, не продавайте джинсы и другие вещи на черном рынке; не фотографуйте то, что не разрешено. И не делайте того, что оскорбляет чувства советских людей, то есть того, что сделал молодой западный турист, приехавший в Москву в майке, на которой был крупно изображен портрет Гитлера».

Людмила ЗАВАДСКАЯ,
кандидат юридических наук
(АФН)

НАЦИСТСКИЕ ПРЕСТУПНИКИ ПРИШЛИСЬ КО ДВОРУ В США

В ОБХОД ВСЕХ ЗАКОНОВ

(Окончание.)

Начало в № 18).

В январе 1945 года по указанию рейхсфюрера СС Гимлера в Баварии, в местечке Гиршан, начала комплектоваться штурмовая бригада войск СС под названием «Беларусь». Командиром бригады был назначен оберштурмбанфюрер СС Зиглинг, который в период временной оккупации Белоруссии командовал 57-м карательным батальоном СС, действовавшим в бывшей Барановичской области. Позже на должность командира этой бригады СС был назначен Кушель.

Бригада «Беларусь» комплектовалась из бывших солдат Белорусской краевой обороны, полицейских и других предателей, различного рода садистов и изуверов, бежавших в фашистскую Германию. Непосредственное участие в ее создании принимали Островский, Кушель, особое же усердие проявлял Борис Рагуля, бывший заместитель президента так называемой БЦР по Новогрудскому округу. Еще в стадии комплектования бригады «Беларусь» отдельные ее подразделения гитлеровцы погнали на фронт, но их надежды не оправдались: в первых же боях новоиспеченные эсэсовцы были разбиты и рассеяны. Остатки этой бригады в безвыходной ситуации из двух зол решили выбрать меньшее и сдались в плен англо-американским властям. После войны этот факт подавался общественности реакционными националистическими эмигрантскими организациями как некий подвиг.

Нацистский военный преступник Борис Рагуля нашел убежище в Канаде. Этот фашистский прихвостень, на руках которого кровь многих невинных людей, в годы войны был командиром батальона так называемой Белорусской краевой обороны и особо доверенным лицом полиции безопасности и СД. Со своим отрядом принимал активное участие в проведении ряда карательных операций против населения и партизан. В апреле 1944 года в деревне Драчилово Новогрудского района рагулевцы расстреля-

ли крестьянку этой деревни Я. Жигало только за то, что она вечером вышла из своего дома во двор. Такая же судьба постигла многих жителей ряда деревень Любчанского, Кореличского и других районов. Рагуля и его банда участвовали вместе с эсэсовцами в крупной карательной операции в районе Докшиц, в ходе которой гитлеровские варвары и их прислужники сожгли деревни Таргуны, Дедино, Стенка, Нестеровщина, Старина и многие другие. Население этих и других деревень уничтожалось или отправлялось в фашистскую Германию. Расправа сопровождалась повальными грабежами. Особенно отличались Рагуля и его заместитель К. Мерляк. Бандиты с одинаковым спокойствием снимали и с живых, и с мертвых перстни, вырывали золотые зубы и т. д.

Бежав с гитлеровцами и оказавшись после войны в Западной Германии, Рагуля установил связь с представителями американской разведки, по их заданию вербовал агентуру из числа оказавшихся там изменников Родины, предателей и буржуазных националистов, которая затем забрасывалась на территорию Белоруссии для проведения враждебной деятельности.

Прямым соучастником кровавых преступлений, совершенных гитлеровскими захватчиками в Белоруссии, был также один из главарей белорусских буржуазных националистов Ф. Кушель. Вслед за передовыми частями фашистской армии Кушель появился на оккупированной территории Белоруссии. Он был одним из организаторов карательных формирований, в том числе тех, которые совершали массовые убийства советских людей. В архивах сохранилась масса документов о преступлениях этого фашистского лакея, майора войск СС. «Во второй половине июля месяца с. г. немецкие части СС проводили очистку от партизан территории Воложинского района. При этом жители деревень Першайской волости Доры, Дубовцы, Мишаны, Довгулевщина, Лапицы, Среднее Село, Романов-

щина, Нелюбы, Палубовцы и Макрычевщина были заживо сожжены вместе с деревенскими постройками». Под этим документом стоит собственноручная подпись Кушеля. В приказе от 10 мая 1944 года командующий краевой обороной майор Кушель объявил благодарность своим подчиненным за уничтожение восьми советских патриотов.

Один из самых жестоких палачей лагеря смерти Колдычево в Брестской области, бывший командир отделения полицейских С. Гутырчик ныне живет недалеко от Нью-Йорка и возглавляет «отдел белорусско-американских ветеранов». В годы фашистской оккупации этот выродок прошел большую школу выучки сначала в 13-м карательном батальоне СД, а затем в охране концлагеря Колдычево. Он всегда принимал личное участие в карательных операциях против партизан и мирного населения. Как видно из документов и показаний очевидцев, Гутырчик превосходил в зверствах даже своих хозяев. Он входил в так называемую группу «охотников», то есть добровольцев, проявивших особое рвение к участию в расправах, экзекуциях, убийствах, систематически конвоировал заключенных к местам массовых расстрелов и вместе с другими ему подобными убийцами вершил свое черное дело.

За усердие, проявленное при расправе над советскими людьми, унтер-офицер С. Гутырчик в мае 1943 года был награжден фашистской медалью.

Гитлеровский прислужник, убийца, на руках которого кровь многих невинных жертв, вырос у американцев до капитана и награжден лентой «За активное участие и труд на благо американского и белорусского дела». Руководителя «отдела белорусско-американских ветеранов» Гутырчика часто можно видеть в парадной форме американских ветеранов среди американских официальных лиц. Это еще одно подтверждение лицемерия официальной политики США — страны, руководители которой так много говорят о

демократии и «правах человека», а сами дали прибежище и стали покровителями злостных преступников и отщепенцев.

Эти нацистские преступники не только избежали правосудия, но более того, были поставлены на «довольствие», окружены заботой и вниманием. Для них организовывались и проводятся ныне сборы средств. Как отмечает Дж. Лофтус, в национальном архиве США сохранились документальные кинонадры: нынешний хозяин Белого дома публично призывает американцев делать пожертвования в фонд «похода за свободу», служившего ширмой для прикрытия антисоветской преступной деятельности нацистов, укрывшихся в США. Они пришли ко двору нынешней администрации Рейгана, объявившего антикоммунистический «крестьянский поход». Они широко используются Вашингтоном как «эксперты» и всякого рода «советники» для организации диверсионной и подрывной работы против СССР и других социалистических стран, развертывания пропаганды в эфире радиостанциями «Голос Америки», «Свобода», «Свободная Европа». Характеристика этим нацистским преступникам была дана еще высокопоставленными гитлеровцами. По этому вопросу в своем отчете бывший комиссар Минска Бекер писал, что он в начале июля 1944 года сопровождал специальный поезд из Кенигсберга в Берлин с чиновниками БЦР, полицейскими, бургомистрами и другими фашистскими прислужниками, бежавшими из Белоруссии. В своем отчете он говорит: «Я передал весь этот сброд уполномоченному восточного министерства вместе со списком особо надежных и оправдавших себя на службе у немцев, которых следует иметь в виду».

Влиятельные покровители в США открыто поощряют деятельность пронацистских организаций, состоящих из

бывших полицейских, бургомистров, активных участников фашистско-националистических вооруженных формирований, чиновников фашистского оккупационного аппарата и других изменников и предателей.

Правящими кругами ведущей империалистической страны заключаются омерзительные сделки с нацистскими недобитками с преступной целью использовать их в качестве пешек в своей грязной антисоветской, антикоммунистической аванюре.

Естественно поэтому игнорирование ими международных соглашений об обязательном наказании нацистских военных преступников.

Реакционные агрессивные силы США и других империалистических государств знают, что в ходе судебных разбирательств будут вскрыты новые черты звериного облика фашизма, будет обнаружено немало похожего между агрессивными силами США и теми, кто создавал концлагеря в фашистской Германии, будет разоблачено те, кто, взяв на вооружение нацистскую политику геноцида и «выжженной земли», повинны в страшных злодеяниях на земле Вьетнама, Ливана, Сальвадора, Чили, Гренады.

И как бы ни старались влиятельные покровители в США и других империалистических государствах укрывать и уберечь нацистских преступников, предать забвению их кровавое прошлое — им это не удастся.

Преступления фашизма нельзя забыть, нельзя простить. Возмездие должно свершиться. Это требование народов мира, их долг перед жертвами нацизма и милитаризма. Это предостережение агрессивным силам империализма, которые не сделали для себя поучительных выводов из истории. Это выражение непреклонной воли людей мира, которые делают все возможное, чтобы военные преступления никогда не повторились.

Василий РОМАНОВСКИЙ,
доктор исторических наук.

Немолодая пара медленно идет по дорожке Александровского сада. Пожилой генерал бережно ведет под руку свою спутницу, и как будто нет за плечами у них прожитых лет, военного лихолетья. Так же молоды, чисты и нежны их чувства друг к другу. Глубоким пониманием, теплом и радостью светятся их глаза, как и тогда, во время первой встречи хмурым декабрем 1945 года. Салют Победы отгремел в мае, но им, знающим друг друга только по переписке двух последних военных

лет, суждено было встретиться спустя полгода. Раны, полученные в боях, уложили офицера, политрука рота, в госпиталь. Молодой организм победил, впереди ожидала целая жизнь. Трудно было поверить, что вот сейчас он встретится с девушкой, чьи письма, теплые ласковые слова помогали переносить боль ранениях, наполняли фронтовые дни сладким ожиданием личного счастья. Поезд делал последние метры догого пути.

Надя, трепетно прижав букет к груди, ждала его на перроне вокзала. Каким оно будет, их первое в жизни свидание! Так уж распорядилась война, что, не видя Василия ни разу, а только перечитывая его письма, вглядываясь в красивые черты молодого старшего лейтенанта на военном фото, она полюбила его. Почти 250 писем получила с фронта Надежда Васильевна от Василия Георгиевича. Все их она бережно хранит. Они и легли в основу хрони-

кально-документального фильма режиссера Владимира Бокуна «...И я вернусь», который он вместе с оператором Владимиром Гурьяном и художником Аллой Лагун создают на Белорусском телевидении и посвящают 40-летию Великой Победы. НА СНИМКАХ: через несколько месяцев Надежда и Василий СОШНЕВЫ будут праздновать сорокалетие со дня своей встречи; Василий СОШНЕВ (второй справа) среди боевых друзей в годы войны; в первый год большого семейного счастья.

3 ДЫНАСТЫ НАСТАЎНІКАЎ КАРАБАНЯЎ

ПРАДОЎЖЫЦЬ СЯБЕ ў ВУЧНЯХ

«У НАС УСЯГО
45 МИНУТ!»

— Тэма сённяшняга ўрока — адасабленне ўдакладняючых членаў сказа. Усіх прашу сабрацца з думкамі. У нас многа работы і ўсяго толькі 45 мінут! Лена Фаміна, чытай дамашняе заданне, а ты, Алег, ідзі да дошкі і зрабі сінтаксічны разбор сказаў. — Настаўніца строга і ўважліва агляделася клас і падрыхтавалася слухаць.

А я паціху агляделася. У кабінце беларускай мовы і літаратуры 140-й мінскай школы, дзе ішоў урок, было вельмі ўтульна: кветкі на вокнах і сценах, кніжныя шафы, тэлевізар, стэрэапрайгравальнік, фотаздымкі вядомых беларускіх паэтаў і пісьменнікаў; у кутку — невялікі столік, дзе на ручніку чырвона-чорны альбом (пазней я даведлася, што гэта альбом з матэрыяламі пра Мінскае падполле, сабранымі вучнямі класа). Наогул, мне болей хацелася трапіць на ўрок літаратуры. Арфаграфія, сінтаксіс, здавалася, што тут можа быць цікавага?

7 «В», дзе класным кіраўніком Вольга Кузьміч, пачаў напружана працаваць, не звяртаючы ўвагі на прысутнасць карэспандэнта. Ніхто не меў магчымасці адседзецца, адмаўчаць: рытм урока гэтага не дазваляў. Вольга Аляксандраўна вяла яго так, як вопытны дырыжор кіруе аркестрам: яе разумелі па позірку, выразу твару, рухах. Адчувалася, што для настаўніцы гэта вялікая радасць, асалода — гутарыць, весці сур'ёзную, шчырую размову, знаходзіць агульную мову са сваімі выхаванцамі.

— Я вас прашу думаць! — яшчэ раз нагадала настаўніца, відаць, незадаволеная папярэднім адказам. — Што такое пачуццё Радзімы? Прыгадайце, калі яно ўзнікла ўпершыню ў вас? Фразы будуйце, выкарыстоўваючы ўдакладненні. Хачу чуць уласныя думкі, адказвайце тое, што ў вас на душы, — звярнулася да класа і да кожнага паасобку Вольга Аляксандраўна.

Сямікласнікі маўчалі. Заданне было няпростое. Думалі. Устаў хлопчык.

— Я прыгадаў нашу паездку ў Заслаўе. Мы хадзілі тады па старажытных валах, што насыпаны вакол будынка, дзе цяпер размешчаны музей. А ў музеі экскурсавод расказаў нам пра княгіню Рагнеду, заснавальніцу горада. Мы бачылі цудоўныя вырабы беларускіх майстроў з дрэва, металу, слупкія паясы... Тады я адчуў гордасць за нашу бацькаўшчыну, за яе гісторыю, за сваіх продкаў.

— Я дзякую вам за выдатна выкананае заданне, — абвясціла Вольга Аляксандраўна. — Рыхтуецца да сачынення. Урок скончаны.

Вучні пабеглі на перапынак, а мне чамусьці не хацелася ўставаць з-за парты. У глыбіні душы пазайздросціла гэтым падлеткам — таму што ў іх так цікава праходзяць урокі, што ў іх такая настаўніца, з якой можна пайсці ў паход, паехаць на экскурсію, пагутарыць пра асабіста-пагаемнае.

ПА СЯМЕЙНАЙ ТРАДЫЦЫІ

Вольга Кузьміч стала настаўніцай па сямейнай традыцыі і, безумоўна, па прызначэнню. Сёння ў яе аўтарытэт не меншы, чым у бацькі, вядомага настаўніка беларускай мовы і літаратуры, былога дырэктара Ушацкай школы Аляксандра

Карабана, дзядзькі Івана Карабана, дацэнта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, аўтара шматлікіх навуковых прац па мовазнаўству.

Маці Вольгі (таксама настаўніца) часта казалася ёй: «Дачушка, каб быць педагогам, самае першае — трэба любіць дзяцей». Настаўнікі Карабана былі для ўсіх прыкладам самаадданай падзвіжніцкай працы, любові да свайго краю, творчых адносін да любой справы, за якую браліся. Яны не проста выдатна выкладалі свае прадметы, былі яшчэ арганізатарамі і кіраўнікамі школьнага хору, драматычнага гуртка. Разам з дзецьмі ездзілі з канцэртамі па вёсках, самі ігралі на музычных інструментах. Былі вясёлыя, адкрытыя людзі, якіх вельмі паважалі аднавяскоўцы і калегі. Маючы такі прыклад перад вачамі, ні пра што іншае, акрамя настаўніцкай прафесіі, Вольга не хацела і думаць. Скончыла ўніверсітэт, працавала спачатку на Віцебшчыне, на радзіме Пятруся Броўкі ў Маладолецкай школе.

— Першае пачуццё ад сустрэчы з вучнямі? Прызнаюся, разгубленасць. Павіталася: «Дзень добры!» А што рабіць далей? — прыгадвае В. Кузьміч свой пачатак.

Цяпер у школу на ўрокі Вольгі Аляксандраўны часта приходзяць студэнты — будучыя педагогі, маладыя настаўнікі, каб набрацца вопыту; яе запрашаюць выступіць па тэлебачанні. Галоўнае ж, яе любяць дзеці. Тыя, што ўжо скончылі школу, раз'ехаліся, пішуць сваёй настаўніцы пісьмы, як па арыенціру, звяраючы па ёй сваё жыццё. З імі Вольга Кузьміч хадзіла некалі ў паход, на сваю Ушацчыну,

хадзіла па партызанскіх сцежках. У невялікай кватэры Вольгі Аляксандраўны амаль штодня бываюць яе сямікласнікі. «Калі да цябе ідуць, а не абыходзяць твой дом, што можа быць лепей?» — лічыць В. Кузьміч.

У кватэры настаўніцы на сцяне вісіць вялікае фота, дзе яна сфатаграфавана з вучнямі на ўроку.

У чым жа сакрэт такой моцнай узаемнай любові, павагі і прывязанасці настаўніцы і яе вучняў? Цікава, якія таямніцы сваёй прафесіі адкрылі дачце яе бацькі, вясковыя настаўнікі?

— Сакрэты? — здзіўлася Вольга Аляксандраўна і задумалася. — Сэнсам жыцця маіх бацькоў была іх работа, школа, вучні. Яны жылі і дыхалі школай, яе справам. Бацька быў строга, асабліва да нас, сваіх дзяцей. На яго ўроках заўсёды была цішыня — ста-

іўшы дыханне вучні слухалі, як ён чытае Купалу, Коласа ці расказвае нешта з далёкай-далёкай гісторыі... Цяпер бацька ўжо не выкладае, на пенсіі. Любіць пасядзець з вудай на берэзе возера. Нядаўна прыязджаў у Мінск на сустрэчу са сваімі вучнямі. Яму ёсць чым ганарыцца — вучыў будучых паэтаў Еўдакію Лось, Рыгора Барадуліна, артыста купалаўскага тэатра Генадзя Гарбука.

А маці была вельмі добрая, бясконца добрая.

Дзяцей трэба выхоўваць уласным прыкладам, быць з імі шчырай, справядлівай — вось галоўнае, што я зразумела, дзякуючы бацькам.

Працуючы над артыкулам пра дынастыю беларускіх настаўнікаў, я неаднойчы пабывала ў школе, дзе ўжо восем гадоў працуе Вольга Аляксандраўна. Даведлася, што многія экспанаты і наглядныя дапаможнікі ў кабінце мовы і літаратуры зроблены самастойна яе вучнямі, што многія яе выхаванцы — цяпер студэнты педагогічных інстытутаў, што любімы прадмет вучняў у 140-й школе — беларуская мова і літаратура. Дырэктар школы Уладзімір Кляшчняк паказаў адзін цікавы дакумент — афіцыйнае пісьмо з народнага суда. У ім выказвалася ўдзячнасць Вользе Кузьміч, народнаму засядацелю, за вялікую работу, якую яна праводзіць па прававому выхаванню падлеткаў.

— Ну як ты там настаўнічаеш? — іншым разам пытаецца ў дачкі Аляксандр Карабань, калі тая з дзецьмі прыязджае да яго ў госці. І па традыцыі загадае, як некалі ў дзяцінстве: «Сядайце ўсе радком — будзеце пісаць мне дыктоўку!» Атрымаць у яго пяцёрку даволі цяжка.

ЯНЫ ПАЧЫНАЛІ У 30-я ГАДЫ

...Мы сядзім з Іванам Карабанем, дзядзькам Вольгі Кузьміч, у адной з аўдыторый Філіфака БДУ. Толькі што скончыліся практычныя заняткі, якія ён тут праводзіў са студэнтамі. Разгаварыліся. Пра сучаснае маладое пакаленне, прановыя творы беларускіх літаратараў. Між іншым, многія перапісанні пісьменнікаў былі студэнтамі Івана Антонавіча. А колькі яго былых студэнтаў працуюць цяпер настаўнікамі, займаюцца навукай! Вось ужо 33 гады яго лёс звязаны з універсітэтам.

Іван Карабань пачынаў свой працоўны шлях вясковым настаўнікам разам з братам Аляксандрам. Я слухаю яго расказ пра тыя часы:

— Нас у сям'і было 11 дзяцей. У 1933 годзе памерла маці. І болей ужо не іграў на сваёй скрыпцы наш бацька, заўзяты вясковы музыка. Жыццё было нялёгкае. Мы паехалі разам з братам Аляксандрам у Лепель, дзе наступілі ў педагагічны тэхнікум. Тады наогул была вялікая патрэба ў настаўніках: адкрываліся новыя школы, усе імкнуліся да ведаў. У 1936 годзе мы пачалі настаўнічаць: я ў Сенненскім раёне, брат на Ушацчыне. Хаця я быў і вельмі малады

тады, але ставіліся да мяне паважліва, нават паціва. Прафесія настаўніка заўсёды лічылася на вёсцы аўтарытэтай. Неяк прывёз я з раёна на велаіспедзе падручнікі, сшыткі — колькі было радасці...

А далей была вайна. Іван Антонавіч пайшоў на фронт, удзельнічаў у бітве пад Масквой, дайшоў з нашымі войскамі да Германіі, абслугоўваў як радыст Патсдамскую канферэнцыю. Мае ўрадавыя ўзнагароды.

Яго старэйшы брат Аляксандр змагаўся з фашыстамі ў партызанскай брыгадзе Уладзіміра Лабанка на сваёй Ушацчыне. Быў цяжка паранены. Загінулі многія яго вучні. А тым, хто застаўся пасля вайны, не было дзе вучыцца: школу спалілі акупанты. Дырэктар А. Карабань часова становіцца будаўніком.

— Новы вучэбны год мы пачалі ў новай школе, — расказвае яе былы вучань Генадзь Гарбук. — Аляксандр Антонавіч многа рабіў для нас... Памятаю, прывёз адзенне, абутак для тых дзяцей, чыя бацькі загінулі ў час вайны. Усім не хапіла. На ўласныя грошы дырэктар было набыта яшчэ некалькі пар валёнак... У школе не хапала настаўнікаў, і Аляксандр Антонавіч сам выкладаў нам малыванне, геаграфію, нават матэматыку. Ефрасіння Міхайлаўна, жонка дырэктара, кіравала ў нас мастацкай самадзейнасцю.

Я вельмі ўдзячны лёсу, што ў мяне былі такія настаўнікі, як Карабань. Дзякуючы ім я палюбіў тэатр, музыку. Ад іх абодвух зыходзіла нейкая дзіўная энергія, сіла, аптымізм. Многім сваім вучням яны далі штуршок да ўзлёту, абудзілі ў душах акрыленасць.

Аляксандр Карабань мог стаць вучоным, артыстам — прырода шчодро адпусціла яму таленту. Ён напісаў дысертацыю, але абараняць яе не стаў. «Маё месца тут, побач з вясковымі дзецьмі, маё

прызначэнне — вясковы настаўнік», — цвёрда сказаў ён тады братам.

Калі ў свой час дацэнту БДУ Івану Карабаню прапанавалі заняць пасаду дэкана філалагічнага факультэта, той таксама адмовіўся. Чаму, папыталася я ў яго.

— Кожны чалавек павінен адчуваць сваё прызначэнне. Справа Карабанаў — працаваць з людзьмі. Аўдыторыя, жывыя вочы, душы, зносіны на аснове засваення ведаў — вось мая стыхія. А таму ўніверсітэцкі выкладчык сам павінен штодня працаваць, чытаць, глыбока ведаць свой прадмет. Адміністрацыйная пасада можа тут замінаць.

Яны не так часта сустракаюцца ўсе разам, але звязаны паміж сабой нябачнымі духоўнымі вузамі. У старэйшых і малодшых Карабанаў многа агульнага: высокая патрабавальнасць да саміх сябе, прынцыповасць і бескампраміснасць, бясконца адданасць любімай справе.

ШКОЛА — ГЭТА ВЕЛЬМІ АДКАЗНА

Хутка скончыць школу дачка Вольгі Аляксандраўны. Яе завуць таксама Вольга, другая Вольга. Дырэктар школы, дзе яна вучыцца, кажа, што другая Вольга сціпляя і працавітая дзяўчынка. Мінным летам дзевяцікласніца Оля Кузьміч працавала ў дзіцячым садзіку — хацела паспрабаваць свае сілы, магчымасці. «Я не ўпэўнена, што з мяне будзе настаўнік, — кажа дзяўчынка, — але я так люблю дзяцей...»

Унучка Аляксандра Карабана марыць пра настаўніцкую прафесію, ужо трохі ведаючы, якая нялёгая праца ў школьнага педагога.

Другакласнік Антошка, брат дачкі другой Вольгі, неабяжана ставіцца да сваёй радаводнай «дынастыі». «Мой прадзед цара звяргаў, а дзед Аляксандр быў партызанам, ён герой, а яшчэ добры настаўнік», — з гонарам расказвае малы дзецюк у двары.

— А што такое добры настаўнік? — спытала я ў хлопчыка.

— Гэта калі з павагай ставяцца да дзяцей, — нечакана сур'ёзна заявіў Антон.

Я адкрыла слоўнік і паглядзела, як там тлумачыцца слова «дынастыя». 1. Шэраг магнараў з аднаго і таго ж роду, якія паслядоўна змяняюць адзін аднаго на троне па праву радства і наследвання. 2. Шэраг пакаленняў, якія перадаюць з роду ў род прафесійнае майстэрства, традыцыі і да т. п.

Якую ж спадчыну атрымаў ад сваіх дзядоў і бацькоў малады пакаленне дынастыі Карабанаў? Родную зямлю, мілую іх сэрцу Ушацчыну, песні сваіх продкаў, традыцыі роду, які на працягу многіх дзесяцігоддзяў бескарысліва, самааддана і сумленна служыць свайму народу.

Таяццяна АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКАХ: дацэнт БДУ імя У. І. Леніна Іван КАРАБАНАў быў дырэктар Ушацкай школы Аляксандр КАРАБАНАў дачкой Вольгай КУЗЬМІЧ і ўнучкамі Вольгай і Людмілай.

КУЛЬТУРНЫ АБМЕН:

ДЗЕСЯЦЬ ГОД ПАСЛЯ ХЕЛЬСІНКІ

НА ПРЫНЦЫПАХ РОЎНАСЦІ

Сёлета спаўняецца дзесяць год з дня падпісання ў Хельсінкі Заключнага акта Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе. Адным з важных палажэнняў Заключнага акта з'яўляецца ўсялякае садзейнічанне міжнароднаму культурнаму абмену.

Аб тым, як развівалася за гэты перыяд супрацоўніцтва СССР у данай галіне з іншымі краінамі, у гутарцы з карэспандэнтам Агенцтва друку Навіны Аленай ЛІТВІНСКАЙ расказвае начальнік Упраўлення знешніх зносін Міністэрства культуры СССР Уладзімір ГРАНКОЎ:

— Хачу адразу ж падкрэсліць: у Хельсінкі былі замацаваны тыя прынцыпы міжнародных адносін, якімі заўсёды кіравалася Савецкая дзяржава. Гэта роўнасць, узаемная выгада і павага, неўмяшанне ва ўнутраныя справы адзін аднаго. Мы прытрымліваемся гэтых прынцыпаў пастаянна і няўхільна.

ненні аб культурным абмене на падставе міжрадавых дакументаў з 120 краінамі свету. Толькі за мінулы год у капіталістычныя краіны Еўропы і Японію намі было накіравана звыш 100 мастацкіх калектываў, больш 400 салістаў і 40 выставак. З канца 1983 года актывізаваўся культурны абмен з Вялікабрытаніяй і ФРГ, на стабільным узроўні падтрымліваюцца нашы сувязі з Францыяй, Італіяй, Галандыяй, Даніяй, Партугаліяй...

культурны абмен з замежнымі краінамі?

— Найбольшая частка такіх абменаў ідзе па лініі Міністэрства культуры СССР, якое падтрымлівае сувязі з дзяржаўнымі арганізацыямі і асобнымі імпрэсарыю. Акрамя таго, вялікія абмены са сваімі калегамі з іншых краін вядуць розныя савецкія творчыя саюзы — кампазітараў, мастакоў, архітэктараў, кінематаграфістаў, пісьменнікаў, тэатральных дзеячаў. Значную частку абменаў у галіне культуры ажыццяўляе Саюз савецкіх таварыстваў дружбы з народамі зарубажных краін. Натуральна, мы каардынуем нашу работу, каб не дубліраваць адзін аднаго.

— Што можна сказаць у самах агульных рысах аб развіцці культурных сувязей паміж СССР і іншымі дзяржавамі за мінулы перыяд?

— Найбольш актыўна нашы сувязі і кантакты развіваліся з краінамі сацыялістычнай сядружнасці. Супрацоўніцтва тут набыло сапраўды комплексны характар і ахапіла ўсе галіны культуры.

Мы стараемся расшыраць кантакты з краінамі Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Савецкі Саюз садзейнічае развіццю нацыянальных культур гэтых народаў. Важны аспект нашага супрацоўніцтва з дзяржавамі, што сталі на шлях развіцця, — дапамога ў падрыхтоўцы нацыянальных кадраў, перадача вопыту культурнага будаўніцтва. Калі абмен з заходнееўрапейскімі краінамі ажыццяўляецца на камерцыйнай аснове, то ў развіцці культурных сувязей з краінамі, што сталі на шлях развіцця, СССР бярэ на сябе фінансаванне значнай часткі абменаў. Мы імкнёмся паказаць дасягненні многанацыянальнай савецкай культуры і ў сваю чаргу атрымліваем магчымасць убачыць цікавыя ўзоры самабытнай культуры народаў, якія вызваліліся.

Міністэрства культуры СССР — само па сабе і з дапамогай творчых саюзаў і савецкіх нацыянальных цэнтраў — ажыццяўляе нямала абменаў па лініі міжнародных культурных арганізацый. Напрыклад, мінулай восенню ў Маскве адбылася VIII Генеральная асамблея АССІТЕЖ, у рабоце якой прынялі ўдзел каля 400 дзеячаў дзіцячых тэатраў амаль з 40 краін свету.

— Якія, на ваш погляд, перспектывы развіцця культурнага абмену на 1985 год і ў чым яго характэрныя рысы?

— Думаю, што ў 1985 годзе захавецца тэндэнцыя да росту культурнага абмену, які ў той ці іншай форме прадуладжаны практычна з усімі краінамі свету.

— Якія найбольш буйныя акцыі ў галіне культурных сувязей за апошні час вы можатэ адзначыць?

— Іх многа. Так, буйной падзеяй стаў абмен з Францыяй беспрэцэдэнтнымі па сваёму размаху выстаўкамі «Масква — Парыж» і «Парыж — Масква». Вялікую цікавасць у нашай краіне выклікалі дэманстрацыя шэдэўраў Старой Пінакатэкі з Мюнхена, выстаўка японскага дызайна, рэтраспектыва польскага жывапісу і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. З вялікай цікавасцю была сустрэта выстаўка твораў французскіх імпрэсіяністаў з калекцыі савецкіх музеяў, якую мы экспанавалі ў Швейцарыі ў абмен на дэманстрацыю ў нас палатнаў са збору барона Цісена. Нядаўна ў Францыі з поспехам прайшла выстаўка савецкага выяўленчага мастацтва «Традыцыі і сучаснасць», дзе пераважную большасць твораў складалі работы сучасных мастакоў. Пасляхова быў праведзены ў 1984 годзе Тыдзень рускай і савецкай музыкі ў Фінляндыі. У ФРГ завяршыўся фестываль, прысвечаны кампазітару Дзімітрыю Шапастаковічу з удзелам савецкіх выканаўцаў.

— Хто ажыццяўляе ў нас

Шмат запрашэнняў на сустрэчы з чытачамі ў бібліятэках, клубах, школах атрымлівае ў святочныя дні народны пісьменнік Беларусі Васіль Быкаў. Аматарам літаратуры цікава бліжэй пазнаёміцца з гэтым празаікам, які сам добра зведаў франтавое жыццё. Васіль Уладзіміравіч, нягледзячы на штодзённую занятасць, ахвотна адгукаецца на падобныя просьбы. Адна з такіх сустрэч нядаўна адбылася ў Мінскім акруговым ДOME афіцэраў. На аўтарскі вечар пісьменніка сабраліся ветэраны Вялікай Айчыннай, ваеннаслужачыя, іх сем'і. З цікавасцю слухалі яны В. Быкава, які адказваў на шматлікія пытанні.

НА ЗДЫМКУ: выступае Васіль БЫКАЎ.

Г. ЛЕПЕШ.
Фота У. КРУКА.

СВЯТА ЛЯ СВІСЛАЧЫ

Тыдзень выяўленчага мастацтва па традыцыі адбыўся ў красавіку. У Беларусі ён быў адзначаны шматлікімі сустрэчамі аматараў жывапісу, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладной творчасці з прафесійнымі і самадзейнымі мастакамі, арганізацыйнымі цікавых выставак.

У Мінску апошнім святочным акордам сярод шматфарбных падзей Тыдня стала выстаўка аднаго дня, арганізаваная на невялікай плошчы ў Троіцкім прадмесці. Яе адкрыў беларускі мастак Аляксей Марачкін. Майстры пэндзля расставілі мальберты з карцінамі і пачалі чакаць пакупнікоў, якія, дарэчы, былі вельмі актыўнымі ў той дзень. Жадаючыя маглі нават заказаць свой партрэт, які выконваўся тут жа. Пытанам карысталіся керамічныя медалькі, што прапаноўваў мастак Ігар Міклашэвіч. Не засталіся на-за ўвагай на-

ведвальнікаў імправізаванага гандлю плеценыя з саломкі птушкі і кошыкі, гліняныя свістулькі.

У той жа дзень у Троіцкім прадмесці выступілі са сваімі вершамі паэты Сяргей Панізнік і Вольга Іпатава, з новым творам пазнаёміла кампазітар Людміла Шлег, далі канцэрт самадзейных спевакі.

А потым на набярэжнай Свіслачы моладзь наладзіла старадаўняе традыцыйнае народнае свята — гукаванне вясны з абавязковымі песнямі, карагодамі, гулянням...

Радасны веснавы настрой быў паўнапраўным удзельнікам свята.

С. БЕЛАЯ.

НА ЗДЫМКАХ: мастак Юрый КАРАЛЕВІЧ піша партрэт з натуры; памятная медаль і сувеніры прапаноўвае Ігар МІКЛАШЭВІЧ; выстаўка аднаго дня ў Троіцкім прадмесці ў Мінску.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

З РАДЗІМЫ АГІНСКАГА

Мелодыі Міхала Агінскага прагучалі ў Польскай Народнай Рэспубліцы ў выкананні Смаргонскага народнага ансамбля песні і танца, які носіць імя польскага кампазітара.

Самадзейныя артысты — а іх у калектыве Хайнуўка і Бельск-Падляскі Беластоцкага ваяводства са сваёй новай праграмай. У яе, акрамя твораў Агінскага, увайшлі нумары, прысвечаныя 40-годдзю Перамогі над гітлераўскім фашызмам, беларускія, польскія народныя песні і танцы.

— У час гастролі, а гэта ўжо другая паездка ў ПНР, наш ансамбль сустрэўся з сама-

дзейнымі калектывамі ваяводства, — расказала загадчыца Смаргонскага раённага аддзела культуры С. Лазар. — Удзельнікі хору «Васількі» з горада Бельск-Падляскі з нашай дапамогай папоўнілі свой рэпертуар беларускімі народнымі песнямі «Ой, белы конь бяжыць», «Юрачка», «Каваль». Карыснай была і сустрэча з удзельнікамі маладзёжнага ансамбля песні і танца «Кукулкі».

Самадзейны ансамбль выступаў таксама ў Чэхаславакіі і ГДР. Традыцыйнымі сталі гастролі за мяжой і многіх іншых беларускіх аматарскіх і прафесіянальных калектываў.

ЧЫТАЦЬ КНІГУ ПРЫРОДЫ

Як часта мы чуем словы: «Дзеці — кветкі жыцця!» А ці задумваемся, што ў іх ёсць не толькі выразная і прыгожая сімволіка, але і пэўная логіка: нашу блакітную планету нельга ўявіць шчаслівай як без радаснай, светлай усмешкі дзіцяці, так і без зялёных лясоў, чыстых азёр, звяроў і птушак. І адно, і другое — необходимая ўмова, каб у чалавецтва была будучыня. Можна таму дзеці такія пяшчотныя і ўважлівыя ў адносінах да жывой прыроды. Прыгадайце, у дзяцінстве амаль кожны лічыў самым дарагім падарункам маленькае пушыстае кацяня ці даверлівае, ласкавае шчаня.

На рэспубліканскай станцыі юных натуралістаў мне давалося назіраць не адно праяўленне любові дзяцей да прыроды.

Супрацоўніца станцыі, загадчыца аднаго з яе аддзелаў Соф'я Антонава паказвала ўладанні юннатаў. Зайшлі ў гадавальнік трусаў. Па праходу хадзіла па-гаспадарску некалькі дзяўчынак год па дзесяць. Яны давалі корм звяркам, чысцілі клеткі.

А ў суседнім вальеры прагульвалася чорная козачка Малышка, якую прынеслі сюды зусім маленькай і вельмі слабой. Дзіцячыя спагядлівыя рукі выхадзілі яе.

Трусы, птушкі, козы, казулі, чарапахі, марскія свінкі, хамячкі, мышы, рыбы — гаспадарка юннатаў. Акрамя таго, на тэрыторыі станцыі ёсць доследныя ўчасткі, дзе шычуць маленькія раслінаводы. Працуюць дзеці старанна і з захапленнем. Там я пазнаёмілася з дзвюма дзяўчынкамі-кветкаводамі, дзвюма Волямі.

Воля Скараход ужо пятнаццаць. Яна вучыцца ў восьмым класе. Доследы з раслінамі яе настолькі захапілі, што дзяўчынка хацела б ужо не развітвацца з гэтай работай ніколі і пасля заканчэння дзесяцігодкі марыць прадоўжыць адукацыю менавіта ў гэтай галіне. На заняткі гуртка аранжарэйнага і ландшафтнага кветкаводства яна ходзіць не першы год, таму свой выбар далейшага шляху лічыць не выпадковым.

Воля Балахонава вучыцца ў чацвёртым класе. Раней тут займалася яе старэйшая сястра, якая брала малую летам з сабой на станцыю. Зараз дзяўчына ўжо вучыцца ў медыцынскім вучылішчы, а на яе месца ў той жа самы гурток прыйшла Воля. На маю просьбу расказаць аб сваіх захапленнях Воля Балахонава згадзілася хутка, бо расказаць ёй было пра што:

— Вельмі люблю чытаць, маляваць лес, расліны, мора, горы. Акрамя таго, у мяне ёсць папугай Філіп і шмат пакаёвых раслін. Калі бываю з бацькамі за гарадамі, то абавязкова адшукваю якія-небудзь цікавыя карэньчыкі, галінкі. З іх потым атрымліваюцца розныя смешныя фігуркі.

Кветкамі захапляюцца амаль

усе ў нашай сям'і: бабуля, маці, тата, сястра і я. Усе мы вельмі любім нашу беларускую прыроду. Бабуля кажа, што тут ёй нават дыхаецца лягчэй, чым там, дзе яны жылі з дэда і маёй мамай, калі тая была такая, як я...

Воліны бабуля і дзядуля яшчэ зусім маладымі людзьмі па волі лесу апынуліся на чужыне. Некаторы час жылі ў Аргенціне, у Буэнас-Айрэсе. І увесь час марылі вярнуцца на Радзіму. Можна, адчуўшы горыч разлукі з ёю, цяпер яны імкнуцца перадаць сваім нашчадкам пачуццё захаплення ўсім, што ўваходзіць у паняцце Радзіма, дзе кожная кветка, кожнае дрэва радуе вока, шмат аб чым гаворыць сэрцу.

Галіна Навіцкая зараз кіруе гуртком юных кветкаводаў-селекцыянераў. Яна яшчэ зусім маладая жанчына і, мабыць, добра памятае час, калі прыходзіла сюды ж юннаткай. Станцыя дапамагла Галіне вызначыць свой лёс. Атрымаўшы атэстат сталасці, дзяўчына паступіла вучыцца ў Горацкую сельгасакадэмію і паспяхова скончыла яе.

І ў яе, і ў іншых гуртках дзеці ўсё робяць самі, хаця, зразумела, з імі заўсёды побач выхавальні. Педагогі даюць парад, арганізуюць працу так, каб кожны знайшоў сваю справу, цікавую яму і патрэбную ўсім. Асабліва дзяцей захапляюць разнастайныя конкурсы, агляды. Напрыклад, заўсёды шмат жадаючых прыняць удзел у конкурсах кветкаводаў «Чырвоныя газдзікі» ці «Лясныя рабінзоны», прысвечаных ахове лесу.

Захапленне прыродай не можа быць толькі сузіральным. Таму тут арганізаваны конкурс «Аптека на градцы», удзельнікі якога займаюцца вырошчваннем лекавых раслін на прышкольным участку, а «Беларускі каравай» заклікае хлопчыкаў і дзяўчынак дапамагчы сельскім працаўнікам у час збору ўраджання.

Ужо пяць год працуе на рэспубліканскай станцыі юннатаў свая завочная «Малая лясная акадэмія», у яе прымаюцца школьнікі з усіх куткоў Беларусі. Дзеці, якія добра ведаюць і любяць лес, пасля выканання завочных заданняў прыязджаюць у Мінск на так званыя зборы, што дапамагаюць арганізаваць выкладчыкі Мінскага тэхналагічнага інстытута і Негарэльскі лясгас. Потым, калі вярнуцца дадому, яны змогуць дапамагачь дарослым з добрым веданнем справы.

Дзяцей вабіць натуралістычная работа. На станцыі выдалі невялікі буклет, які пачынаецца словамі Якуба Коласа: «Прырода — цікавая кніга, якая разгорнута перад вачамі кожнага з нас. Чытаць яе, умець разгадваць патаемныя пісьменны — хіба гэта не шчасце?!» Мне здаецца, тут сказана ўсё.

Галіна УЛІЦЕНАК.

Гумар

Анонс кафэ ў Габраве:
«Наша кафэ «Усім добра» ўвядло прагрэсіўную форму самаабслугоўвання. Цяпер наведвальнікі абавязаны не толькі прыбраць за сабой посуд, але і вымыць яго, выцерці суха і наліць суп чарговаму кліенту».

— Адкуль вы так добра ведаеце рознічныя цэны на хатніх жывёл, пачынаючы ад пейня і канчаючы бараном? Вы што, доўга працавалі ў сельскай гаспадарцы?

— Не, проста я пачынаючы аўтамаатар.

— Ало! Гэта таварыства аховы жывёл?

— Так.

— Прашу вас, прыйшліце сюды каго-небудзь. У нас у двары сядзіць на дрэве паштальён і зневажае нашага дога.

— Вам выкідалі патрэбны? — звярнуўся вялікі дзіцюк да бармена.

— Патрэбны, але я не ведаю вашай кваліфікацыі.

У Мінску прайшоў усесаюзны лёгкаатлетычны прабег «Плошча Перамогі — Курган Славы». Больш шасці тысяч чалавек з дваццаці дзевяці гарадоў краіны выйшлі на старт гэтых спаборніцтваў. Сярод іх — школьнікі, людзі сталага ўзросту, ветэраны вайны і працы. Многія з удзельнікаў вызвалялі беларускую зямлю ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Спаборніцтвы праходзілі па ўзроставым групам. У старэйшай перамогу атрымаў Леанід Сталбенка з Маладзечна. Наогул, амаль усе прызы дасталіся беларусам.

НА ЗДЫМКУ: стартуюць удзельнікі прабегу.

Фота Г. СЯМЕНАВА.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

КАЗАЧНЫ ПАДАРУНАК ФІЛАТЭЛІСТАМ

На ўсіх кантынентах дарослыя і дзеці любяць казкі. Апошнім часам пошта ўсё часцей звяртаецца да гэтага заманлівага казачнага свету. У Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы зусім нядаўна выйшла чарговая серыя марак, прысвечаная рускім казкам. Тэмай для шасці мініячур выбраны сюжэт пушкінскай «Казкі пра мёртвую царэўну і сем волатаў». Серыя выпушчана ў выглядзе малага аркуша, на палях якога мастак паказаў волатаў, чароўнае люстэрка, зачараваны яблык. Тут жа на палях дадзены надпіс на нямецкай мове: «А. С. Пушкін. «Казка пра мёртвую царэўну і сем волатаў». Па матывах пушкінскай казкі многа марак выпусціла савецкая пошта. На адной з іх ілюстрацыя да пралога паэмы-казкі «Руслан і Людміла», на другой — сустрэча віцязя Руслана з Галавой. Гэтай тэме прысвечана і адна з мініячур 1961 года з серыі «Рускія казкі і быліны». Любімай дзецьмі і дарослымі «Казцы пра цара Салтана» А. Пушкіна прысвечаны дзве маркі.

Калі паэт П. Ярэшоў вучыўся ў Пецябург, ён прачытаў казкі Пушкіна. У яго ўзнікла думка напісаць «Канька-Гарбунок». Так з'явілася гэтая поўная дзіўных прыгод гісторыя. Іван-дурань і Канёк-Гарбунок паказаны на марцы 1961 года. Да першых

пастановак на сцэне п'есы-казкі рускага драматурга А. Астроўскага «Снягурка» музыку напісаў П. Чайкоўскі, затым кампазітар М. Рымскі-Корсакаў стварыў оперу. Натхняла гэта казка і мастакоў, асабліва майстроў Палеха. У 1975 годзе ў серыі «Мастацтва Палеха» з'явілася марка, прысвечаная гэтай казцы.

Савецкая пошта прадоўжыла выпуск марак аб казках. Навінка філатэліі — дванаццацімарачная серыя, на якой даюцца малюнічыя ілюстрацыі да рускіх народных казак, выкананыя вядомым графікам і тэатральным мастаком І. Білібіным. На першых чатырох марках рэпрадукцыі ілюстрацый да казкі «Царэўна-жаба». Яшчэ чатыры — расказваюць аб казцы «Пра Івана-царовіча, Жар-птушку і Шэрага ваўка». Апошнія чатыры маркі прысвечаны ілюстрацыям да казкі «Васіліса Цудоўная». Маркі надрукаваны ў выглядзе малага аркуша і размяшчаны па чатыры ў гарызантальным радзе. Кожны рад — ілюстрацыя да адной казкі. На палях аркуша паказаны характэрны «білібінскі арнамент», які адрозніваецца дэкаратыўнасцю, стылізацыяй матываў рускага народнага сярэднявечага і сучаснага мастацтва.

Леў КОЛАСАЎ.

Радасць вяртання.

Фота В. ЦІТОВА.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Варажбітка прадказвае жонцы мільянера:

— Падрыхтуйся, мадам! Хутка ваш муж памрэ страшнай смерцю!

— А мяне апраўдаюць? — пытаецца тая.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 832